

ISSN 2010-6246

ILM SARCHASHMALARI

ILMIY-NAZARIY, METODIK JURNAL

Science Top Sources

Scientific-theoretical, methodical journal

2025.5/1

www.ilmsarchashmalari.uz

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY TA’LIM, FAN
VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI**

**ABU RAYHON BERUNIY NOMIDAGI
URGANCH DAVLAT UNIVERSITETI**

ILM SARCHASHMALARI

Jurnal O‘zbekiston Respublikasi Oliy ta’lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasining FILOLOGIYA, FALSAFA, FIZIKA-MATEMATIKA hamda PEDAGOGIKA fanlari bo‘yicha doktorlik dissertatsiyalari asosiy ilmiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan ilmiy nashrdir.

5/1-son (may 2025)

Ilmiy-nazariy, metodik jurnal
2001-yildan nashr qilina boshlagan

Urganch – 2025

“ILM SARCHASHMALARI” ilmiy-nazariy, metodik jurnal

Bosh muharrir, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent **YO'LDOSHEV Ro'zimboy**

TAHRIR HAY'ATI:

ABDULLAYEV Ilyos, iqtisodiyot fanlari doktori, professor (UrDU),
ABDULLAYEV O'tkir, tarix fanlari doktori, professor (UrDU),
ATADJANOV Ilxam, geografiya fanlari nomzodi, dotsent (UrDU),
ATAYEV Shokir, yuridik fanlari bo'yicha falsafa doktori PhD, (UrDU),
BERDIMUROTOVA Alima, falsafa fanlari doktori, professor (QDU),
DO'SCHONOV Tangribergan, iqtisod fanlari doktori, professor (UrDU),
HABIYEVA Maqsuda, falsafa fanlari doktori, professor (UrDU),
IBRAGIMOV Zafar, fizika-matematika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent, (UrDU),
IMOMQULOV Sevdior, fizika-matematika fanlari doktori, professor (NavDPI),
JUMATOV Rashid Yangibaevich, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD, UrDU),
JUMANIYOZOV Zohid Otaboyevich, filologiya fanlari nomzodi, dotsent (UrDU),
KAVALYAUSKAS Vidas, gumanitar fanlar doktori, professor (Litva universiteti),
KURAMBAYEV Sherzod Raimberganovich, texnika fanlari doktori, dotsent (UrDU),
MADRAXIMOVA Feruza Ruzimbayevna, pedagogika fanlari doktori, dotsent (UrDPI),
NAVRUZOV Qurolboy, fizika-matematika fanlari doktori, professor (UrDU),
OTAMURODOV Sa'dulla, falsafa fanlari doktori, professor (Toshkent, Kimyo-texnologiya instituti),
QUTLIYEV Uchqun, fizika-matematika fanlari doktori, professor (UrDU),
RUZMETOV Surojbek, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD, UrDU),
RO'ZIYEV Erkinboy, pedagogika fanlari doktori, professor (UrDU),
SADULLAYEV Azimboy, fizika-matematika fanlari doktori, akademik (O'zMU),
SADULLAYEVA Nilufar Azimovna, filologiya fanlari doktori (O'zMU),
SALAYEV San'atbek, iqtisod fanlari doktori, professor (Xorazm viloyati hokimligi),
SATIPOV G'oiptazar, qishloq xo'jalik fanlari doktori, professor (UrDU),
XODJANIYOZOV Sardor, pedagogika fanlari doktori, professor (bosh muharrir o'rinbosari, UrDU),
YOQUBOV Jamoliddin, filologiya fanlari doktori, professor (O'zDJTU),
O'ROZBOYEV Abdulla, filologiya fanlari doktori, dotsent (UrDU),
O'ROZBOYEV G'ayrat, fizika-matematika fanlari doktori, (UrDU),
G'AYIPOV Dilshod, filologiya fanlari doktori, professor (mas'ul kotib, UrDU).

**JURNAL 2001-YILDAN CHIQA BOSHLAGAN • JURNAL
OYDA BIR MARTA NASHR QILINADI • 5/1-son (may 2025)**

MUASSIS: Abu Rayhon Beruniy nomidagi Urganch davlat universiteti • Jurnal O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligida 2020-yil 11-noyabrda ro'yxatdan o'tgan • **GUVOHNOMA № 1131.**

Mirzaakbarov Abdurasul Mirzaakbarovich (Namangan davlat Pedagogika instituti o'qituvchisi;
e-mail: abdurasulmirzaakbarov95@gmail.com)

TALABALARNI MILLIY KONTENT ASOSIDA O'QITISHNING MODELI

Annotatsiya. Ushbu maqolada boshlang'ich ta'lim yo'nalishi talabalarini milliy kontent asosida o'qitishning ilmiy-pedagogik modelini ishlab chiqish va uning amaliy ahamiyati keng ko'lamda tahlil qilinadi. Zamonaviy ta'limda milliy qadimiyatlar va madaniyatni o'quv jarayoniga integratsiyalashuv masalasi globalizatsiya sharoitida milliy o'zlikni saqlash, vatanparvarlik va ijtimoiy mas'uliyatni shakllantirishda muhim o'rin tutadi. Maqolada milliy kontentning ta'rifi, uning ta'limdagi funksional roli, psixologik-pedagogik asoslari, taklif etilayotgan o'qitish modeli, uning komponentlari, afzalliklari va O'zbekiston ta'lim tizimida qo'llanilishi uchun strategiyalar batafsil muhokama qilinadi.

Kalit so'zlar: boshlang'ich ta'lim, milliy kontent, o'qitish modeli, milliy qadimiyatlar, madaniy integratsiya, pedagogik yondashuv, vatanparvarlik, ijtimoiy o'zlik, globalizatsiya, ta'lim jarayoni.

Мирзаакбаров Абдурасул Мирзаакбарович (преподаватель Наманганского государственного педагогического института; e-mail: abdurasulmirzaakbarov95@gmail.com)

ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ОБУЧЕНИЯ СТУДЕНТОВ НА ОСНОВЕ НАЦИОНАЛЬНОГО СОДЕРЖАНИЯ

Аннотация. В статье дается комплексный анализ теоретических основ, психолого-педагогических аспектов и практической значимости обучения учащихся начальной школы на основе национального содержания. В современном образовании вопрос интеграции национальных древностей и культуры в образовательный процесс становится все более актуальным для сохранения национальной идентичности в условиях глобализации и воспитания у учащихся таких качеств, как патриотизм и социальная ответственность. В статье подробно рассматриваются определение национального содержания, его функциональная роль в образовании, психолого-педагогические основы, преимущества, ограничения и предлагаемые стратегии его применения в системе образования Узбекистана.

Ключевые слова: начальное образование, национальный контент, образовательный контент, национальные древности, культурная интеграция, педагогический подход, образовательный процесс, патриотизм, социальная идентичность, глобализация.

Mirzaakbarov Abdurasul Mirzaakbarovich (Teacher of Namangan State Pedagogical Institute;
e-mail: abdurasulmirzaakbarov95@gmail.com)

CONTENT OF TRAINING STUDENTS ON THE BASIS OF NATIONAL CONTENT

Annotation. This article comprehensively analyzes the theoretical foundations, psychological and pedagogical aspects and practical significance of teaching students of primary education on the basis of national content. In modern education, the issue of integrating national antiquities and culture into the educational process is gaining importance in the context of globalization in preserving national identity and instilling in students such qualities as patriotism and social responsibility. The article discusses in detail the definition of national content, its functional role in education, psychological and pedagogical foundations, advantages, limitations and proposed strategies for its application in the education system of Uzbekistan.

Keywords: primary education, national content, educational content, national antiquities, cultural integration, pedagogical approach, educational process, patriotism, social identity, globalization.

Kirish. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 29-oktabrdagi "O'zbekiston Respublikasida ta'lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasi" (PQ-4872) hujjatiga asoslanib, milliy kontentni ta'lim jarayoniga integratsiyalashuvning strategik yo'nalishlarini aniqlashga qaratilgan [1]. Ta'lim jamiyatning intellektual va madaniy salohiyatini shakllantirishda asosiy bosqich sifatida qaraladi. Bu davrda talabalar nafaqat fanlar bo'yicha dastlabki bilimlarni egallaydi, balki o'zlarining ijtimoiy va milliy identifikatsiyasini rivojlantirish jarayonini boshlaydi. O'zbekiston kabi ko'p asrlik tarix va madaniyatga ega mamlakatda milliy kontentni ta'lim jarayoniga joriy etish globalizatsiya sharoitida milliy o'zlikni saqlash va zamonaviy talablarga javob beradigan shaxsni tarbiyalash uchun strategik vazifa hisoblanadi. Maqola milliy kontentni tizimli ravishda qo'llash uchun amaliy modelni ishlab chiqish va uni sinovdan o'tkazishga qaratilgan.

Adabiyotlar tahlili (Literature review). Milliy kontent asosida ta'lim berish va o'qitish modellari bo'yicha xalqaro va mahalliy tadqiqotlar keng ko'lamda olib borilgan. Xalqaro tajribada Janubiy Koreyada milliy tarix va adabiyotga asoslangan o'qitish modeli o'quvchilarning milliy g'urur tuyg'usini rivojlantirish bilan birga, global raqobatbardoshlikni ta'minlashda muvaffaqiyatli qo'llanilgan [4]. O'zbekiston olimlari orasida Z.Abduqodirova [2] o'zbek xalq pedagogikasining zamonaviy ta'limdagi o'rnini o'rganib, milliy qadimiyatlarni o'quv jarayoniga integratsiyalashuvning axloqiy tarbiyadagi rolini ko'rsatgan. Biroq O'zbekistonda milliy kontent asosida tizimli o'qitish modelini ishlab chiqish bo'yicha tadqiqotlar yetarli emas, bu esa ushbu sohada chuqur izlanishlarni talab qiladi.

Tadqiqot metodologiyasi (Research methodology). Ta'limda milliy kontent asosida o'qitish modelini ishlab chiqish uchun quyidagi metodlardan foydalanildi:

Xalqaro (Yaponiya, Rossiya, Janubiy Koreya) va mahalliy manbalardan milliy kontentning ta'limdagi roli va o'qitish modellari o'rganildi.

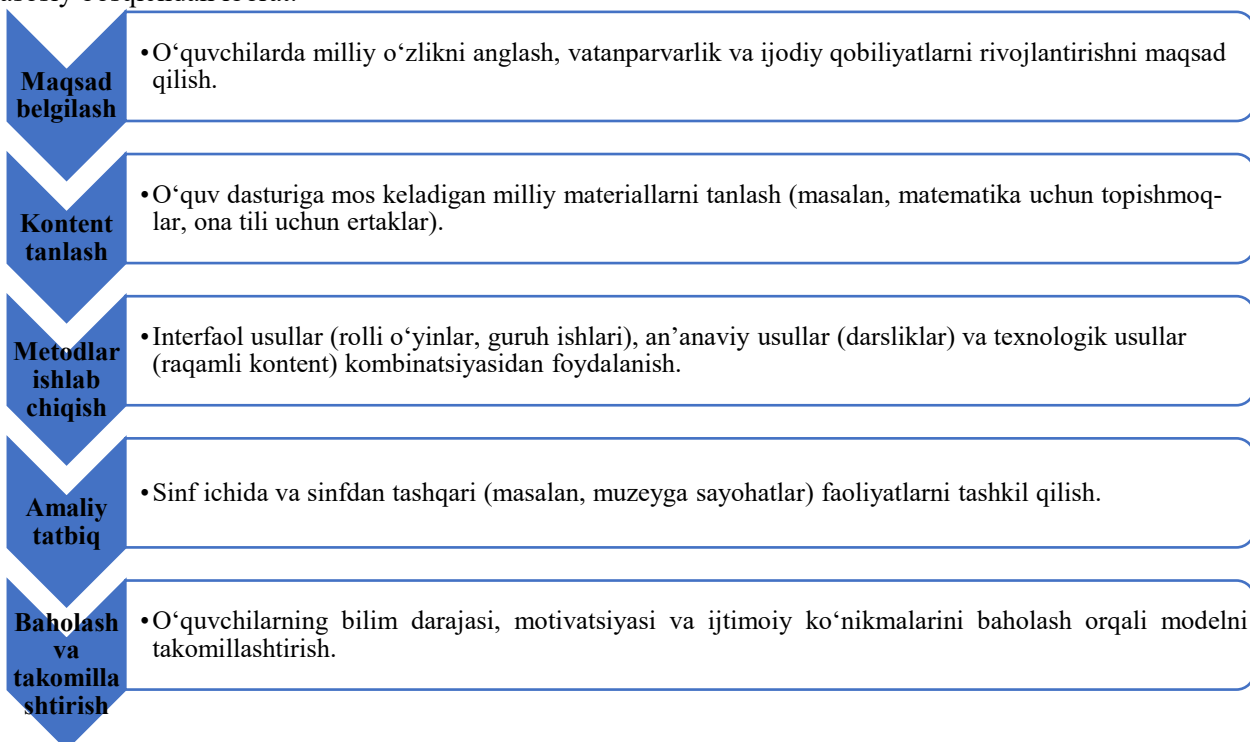
1. O'zbekiston ta'lim dasturlari xorijiy tajribalar bilan solishtirildi.

2. O'zbekistondagi ta'lim dasturlari, darsliklar va milliy qadimiyatlarni o'z ichiga olgan materiallar tahlil qilindi.

3. Namangan va Andijon viloyatlaridagi 2 ta oliy ta'limda taklif etilgan model sinovdan o'tkazildi. 60 nafar talaba va 120 nafar ota-ona o'rtasida modelning samaradorligi bo'yicha so'rov o'tkazildi.

Tadqiqot O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 29-oktabrdagi "O'zbekiston Respublikasida ta'lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasi" (PQ-4872) hujjatiga asoslanib, milliy kontent asosida o'qitish modelini tizimli joriy etish yo'llarini aniqlashga qaratildi.

Taklif etilayotgan model Vigotskiyning madaniy-tarixiy rivojlanish nazariyasiga asoslanadi. Ushbu nazariyaga ko'ra, insonning kognitiv rivojlanishi uning madaniy muhiti bilan bog'liq bo'lib, milliy kontent tanish kontekst orqali bilimlarni oson o'zlashtirish imkonini beradi. Bloomning taksonomiyasi esa milliy kontent orqali talabalarning tahlil qilish, sintez qilish va baholash kabi yuqori darajali fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirish imkonini ko'rsatadi [3]. Ta'limda milliy kontent asosida o'qitish modeli quyidagi beshta asosiy bosqichdan iborat.

Bu modelimizning afzalliklari, kamchiliklari, amaliy qo'llanishini va eksperimental natijalarini tahlil qilaylik.

Modelning afzalliklari:

1. Talabalar o'z xalqining tarixi va madaniyatini o'rganib, milliy g'urur tuyg'usini rivojlantiradi.

2. Mahalliy kontekstga asoslangan materiallar talabalarning tushunish va xotirada saqlash qobiliyatlarini oshiradi. Eksperimentda model qo'llanilgan sinflarda matematik masalalarni hal qilish darajasi 17% ga oshgan.

3. So'rovnomada ota-onalarning 89% bu jihatni yuqori baholagan.
4. Tanish mavzular o'quvchilarning darsga qiziqishini oshiradi va model turli fanlar va sinf darajalariga moslashtirilishi mumkin.

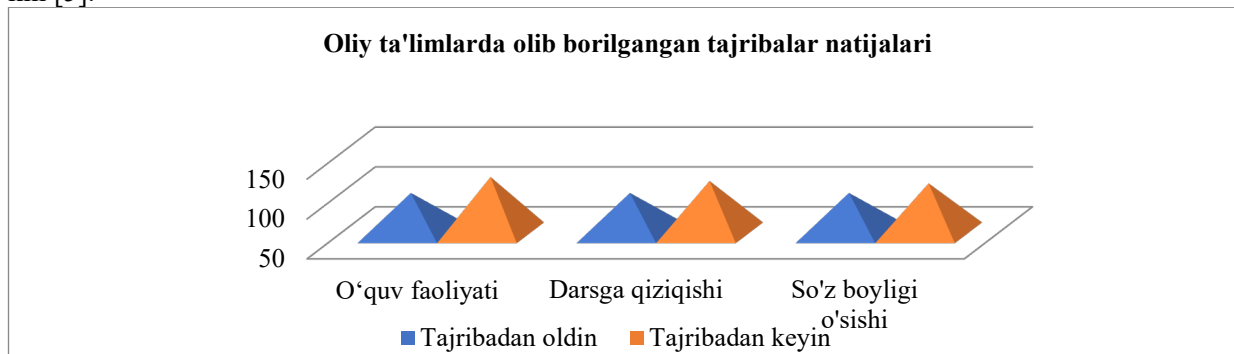
Modelning kamchiliklari:

1. Zamonaviy o'quv materiallari va o'qituvchilar uchun maxsus dasturlar kam.
2. Shu bilan birga, tadqiqot milliy kontentni samarali qo'llash uchun pedagoglarning metodik tayyorgarligini oshirish va o'quv materiallarini yangilash zaruriyatini ko'rsatdi [6]. Milliy kontentni o'quv dasturiga integratsiyalashuv qo'shimcha vaqt talab qiladi.

Tahlillar va natijalar (Analyses and results). Milliy kontent o'zbek xalqining madaniy, tarixiy, adabiy va axloqiy merosini aks ettiruvchi o'quv materiallari sifatida ta'riflanadi. Ta'limda milliy kontent quyidagi asosiy komponentlarni o'z ichiga oladi:

1. O'zbek xalq ertaklari ("Alpomish", "Nasriddin Afandi"), Alisher Navoiyning asarlari, maqollar va topishmoqlar.
2. O'zbekistonning buyuk shaxsiyatlari (Al-Xorazmiy, Ibn Sino, Amir Temur) va ularning jahon sivilizatsiyasiga qo'shgan hissasi.
3. Milliy musiqa (maqomlar, doira), raqs ("Lazgi") va hunarmandchilik (gilamdo'zlik, zardo'zlik).

Eksperimental natijalar. Namangan va Andijon viloyatlaridagi 2 ta oliy ta'limda model sinovdan o'tkazildi. Natijalarga ko'ra, model qo'llanilgan guruhlarda talabalarning o'quv faoliyati 20% ga, darsga qiziqishi 15%ga oshdi. Masalan, ona tili darslarida "Mustaqil kitobxonlikni shakllantirish yuzasidan 1–4-sinflar uchun metodik tavsiyalar ishlab chiqish" mavzulari asosida o'tkazilgan mashg'ulotlar o'quvchilarning so'z boyligini 12%ga kengaytirdi. O'qituvchilar modelning samaradorligini tasdiqlagan bo'lsa-da, qo'shimcha resurslar va tayyorgarlik zarurligini ta'kidladi. Buni diagramma ko'rinishida tasvirlash mumkin [5].

Xulosa (Conclusion). Ta'limda milliy kontent asosida o'qitish modeli ta'lim sifatini oshirish, o'quvchilarni o'z xalqining madaniy merosiga bog'lash va ularni global dunyoda raqobatbardosh shaxs sifatida tayyorlashda muhim vositadir. O'zbekistonning boy madaniy merosidan foydalanish modelni yanada samarali qiladi. Modelni to'liq joriy etish uchun o'quv dasturlarini yangilash, o'qituvchilar malakasini oshirish, texnologiyalardan foydalanish va jamiyat bilan hamkorlikni kuchaytirish lozim. Davlat siyosati doirasida milliy kontent asosida o'qitishni qo'llab-quvvatlash uchun maxsus dasturlar ishlab chiqilishi O'zbekiston ta'lim tizimining kelajakdagi muvaffaqiyatini ta'minlaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

- (1). O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 29-oktabrdagi PQ-4872-qarori. "O'zbekiston Respublikasida ta'lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasi". <https://lex.uz/docs/4571922>
- (2). Abduqodirova, Z. (2020). O'zbek xalq pedagogikasining zamonaviy ta'limdagi o'rni. Toshkent, O'zbekiston Milliy universiteti nashriyoti.
- (3). Bloom, B.S. (1956). Taxonomy of Educational Objectives. The Classification of Educational Goals. New York: David McKay Company.
- (4). Kim, S., & Park, J. (2020). National Identity and Education in South Korea: Integrating History and Culture into Primary Education. Seoul: Korean Educational Development Institute.
- (5). Mirzaakbarov Abdurasul Mirzaakbarovich. (2024, декабрь). Boshlang'ich sinf matematika darslarida grafiklar, diagrammalar va jadvallarni o'rgatish metodikasining dolzarbligi. <https://doi.org/10.5281/zenodo.14280249>
- (6). Mirzaakbarov, A.M. "Oliy ta'lim tizimini integratsiyalashda milliy kontentdan foydalanishning o'ziga xos jihatlar". "Ta'lim va taraqqiyot" ilmiy-uslubiy jurnali, 1-son, 2025, 343–347-betlar.

PEDAGOGIKA		
Mirzaakbarov Abdurasul Mirzaakbarovich	Talabalarni milliy kontent asosida o'qitishning modeli	106
Toshpo'latova Inobat Ulug'bek qizi	Maktabgacha katta yoshdagi bolalar kreativ kompetensiyasini rivojlantirishning pedagogik xususiyatlari	109
Abduraxmonava Muxayoxon Abduraximovna	Talabalarni o'qitishda STEAM ta'limining qollanilishi	111
Axmedov Akmal Yusufovich	Kommunikativ kompetentlik bo'lajak pedagog ijtimoiy va kasbiy faoliyati asosidir	115
Yo'ldosheva Nazokat G'ulomjonovna	Loyihaga asoslangan ta'lim metodining dars jarayonida qo'llanilishi va bunda pedagogning roli	118
Abdullayeva Saida Malikovna	CBI yondashuvining chet tillarni o'qitish samaradorligini oshirishdagi ahamiyati	120
Xuramov Ilxom Panjiyevich	Bo'lajak professional ta'lim o'qituvchilarining interfaol metodlarni qo'llash ko'nikmalarini rivojlantirish	125
Mustafayeva Nilufar Ulashovna	Pragmatik kompetensiyani rivojlantirishda blum taksonomiyasidan foydalanishning pedagogik xususiyatlari	129
Davletova Ullijon Sapavoy qizi	Kurash bilan shug'ullanuvchi talaba sportchilarning ko'p yillik tayyorgarlik rejasi tamoyillari	132
Urunova Shaxlo Rafikovna	Terminologik leksikani o'qitishda zamonaviy interaktiv yondashuvlar	135
Nizamova Umida Sandjarovna	Nofilologik yonalishi talabalariga chet til o'qitishda produktiv yondashuvning ahamiyati	137
Juginisova Juldiz Imnixashimovna, Asanova Uldawlet Sagindikovna, Saxanova Liza Jamixatovna	Masofaviy o'qitishni tashkil etish va boshqarish	140
Shadiyeva Nigora Sharipovna	Geografiya ta'lim yo'nalishi talabalarini o'qitish metodikasi va kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirishga oid tadqiqot ishlarining tahlili	143
Qutlimuratova Barno Xursandbekovna	Ingliz tilini chet tili sifatida o'rganayotgan o'zbek talabalar: korpus yordamida xatoliklar tahlili	147
Matniyazov Xasan Kamolovich	Bo'lajak jismoniy tarbiya o'qituvchilarga jismoniy mashqlarni o'rgatish va nazorat qilish	150
Каландаров Сардар Ибрагимович	Свободное обучение и сотрудничество: педагогическая система Селестена Френе	153
Айбергенова Айнура Рустемовна	Развитие навыков письменной речи у студентов-медиков при обучении РКИ	156
Исраилов Джахонгирхон Джамшидхонович	Типы медицинских текстов и их применение в обучении английскому языку будущих врачей	159
Hodiyeva Yulduz Yunusovna	Tanqidiy fikrlashni rivojlantirish uchun SCAMPER texnologiyasidan foydalanish	162
Irbutaeva Nigora Dilshodovna, Makhmudova Asal Malikovna, Normamatova Maftuna Fozilovna	Studying Medical Terms by Non-Russian-Speaking Students in Russian Language Classes at Medical Universities	165
Xakimova Munira Xabibullayevna	Main Factors Which are Influenced on Reading Skills	169
Arslonbekovna Ra'no Arslonbekova	Transforming traditional teaching through ESP	171
ILMIY AXBOROT		
Hamrayeva Saida Ismailovna	"Ma'lumotlar intellektual tahlili" fani uchun CRISP-DM metodologiyasi	175
Madatov Xabibulla Axmedovich	Bazis so'zlar bilan ishlovchi elektron tizim: lingvistik va texnologik qarashlar	178
Mamatqulov Rustam Ubaydullayevich	Navro'zning paydo bo'lish tarixi va rivojlanish bosqichlari	181
Maxsudova Xolisxon Ummatovna	Mashinasozlik terminologiyasining lingvistik tuzilishi va kontekstual foydalanish	184
Maxammadjonova Mushtariybonu Jamoliddin qizi	Ingliz va o'zbek tillarida "motam" semantik maydonining o'ziga xos xususiyatlari	186

“ILM SARCHASHMALARI”

Abu Rayhon Beruniy nomidagi
Urganch davlat universitetining ilmiy-nazariy, metodik jurnali

Muharrir **Ro‘zimboy Yo‘ldoshev**
Texnik muharrir **Sherali Yo‘ldoshev**
Musahhihlar: **Tamara Turumova,**
Rashid Jumatov
Ushbu songa mas’ul **Abdulla O‘rozboyev**

Terishga berildi: 20.05.2025
Bosishga ruxsat etildi: 30.05.2025
Ofset qog‘ozi. Qog‘oz bichimi 60x84 1/8.
Rizograf bosma usuli. Tayms garniturasi.
Adadi 15. Bahosi kelishilgan narxda.
Buyurtma №.16
Hisob-nashriyot tabag‘i 32
Shartli bosma tabag‘i 30
UrDU matbaa bo‘limida chop etildi.

Abu Rayhon Beruniy nomidagi Urganch davlat universitetining
matbaa bo‘limi matbaa faoliyatini boshlagani
haqida vakolatli davlat organini xabardor qilish to‘g‘risidagi
Tasdiqnoma (№3802-835f-ad22-c709-fbd1-1129-1986)
asosida faoliyat yuritadi.

Manzil: 220110. Urganch shahri, H.Olimjon ko‘chasi, 14-uy.
Telefon/faks: (62)-224-66-01;
e-mail: ilmsarchashmalari@umail.uz
ilmsarchashmalari@mail.ru
Veb-sayt: www.ilmsarchashmalari.uz
Telegram: <https://t.me/ilmsarchashmalari>